

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นในการเขียน

เนื้อหา

1. ความรู้เรื่องคำและภาษา
 - 1.1 ความหมายของคำ
 - 1.2 ระดับของภาษา
 - 1.3 ศักดิ์ของคำ
 - 1.4 หลักการใช้คำ
2. ความรู้เรื่องประโยค
 - 2.1 ประเภทของประโยค
 - 2.2 โครงสร้างของประโยค
 - 2.3 หลักการผูกประโยค
3. ความรู้เรื่องย่อหน้าหรืออนุเจต
 - 3.1 ชนิดของย่อหน้า
 - 3.2 ตำแหน่งของประโยคใจความสำคัญ
 - 3.3 การเขียนย่อหน้าที่ดี

วัตถุประสงค์ประจำบท

เมื่อศึกษาบทที่ 2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. บอกว่าคำใดเป็นคำที่มีความหมายตรง คำใดเป็นคำที่มีความหมายโดยนัยได้
2. จำแนกระดับของภาษาได้และสามารถยกตัวอย่างภาษาระดับต่าง ๆ ได้

3. บอกได้ว่าข้อความใดใช้คำถูกต้องหรือบกพร่องอย่างไร
4. วิเคราะห์ประโยคได้ว่าประโยคใดถูกต้องบกพร่องอย่างไร
5. จำแนกประเภทของย่อหน้าได้และสามารถยกตัวอย่างย่อหน้าแบบต่าง ๆ ได้
6. วิเคราะห์วิจารณ์ย่อหน้าได้ว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร

แนวคิด

1. การเขียนเป็นการสื่อสารชนิดหนึ่งดังนั้นผู้ส่งสารจึงต้องคำนึงถึงการสื่อสารที่ชัดเจน ถูกต้องเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ส่งสาร (ผู้เขียน) และผู้รับสาร (ผู้อ่าน)
2. การใช้คำ การผูกประโยค และการเขียนย่อหน้าต้องชัดเจนถูกต้องและเป็นไปตามหลักการเขียน
3. การเขียนต้องเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกคำที่ดีนำมาผูกเป็นประโยคที่ดี แล้วนำประโยค มาเรียบเรียงเป็นย่อหน้าที่ดีตามหลักการเขียน

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นในการเขียน

ความรู้เรื่องคำ

ในการเขียนข้อความ หรือเรื่องราวใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงคำ การเลือกใช้คำเป็นประการแรก พระยาอุปกิตศิลปสาร¹ ได้ให้ความหมายของคำไว้ว่า “คำ คือ เสียงที่พูดออกมาได้ความอย่างหนึ่งตามความต้องการของผู้พูด จะเป็นก็พยางค์ก็ตาม เรียกว่าคำหนึ่ง” และพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงอธิบายได้ความเพิ่มเติมอีกว่า² “คำ คือ เสียงที่เป็นเครื่องหมาย แต่เขตความหมายนั้นกว้างบ้าง แคบบ้าง ร่นออกกร่นเข้าแล้วแต่กรณี คำโดยมากมิได้มีความหมายตายตัว โดยมากมักจะมีหลายมุมและเรามักจะเลือกใช้แต่บางมุมหาได้ใช้ทุกมุมไม่ ถ้าอยากจะทราบว่าเป็นกรณีใดเราใช้ความหมายมุมไหนแล้ว ต้องสอบถ้อยคำ ห้อมล้อมหรือบริบท (context) และต้องคำนึงถึงความหมายนิยมใช้ให้จงหนัก”

จากคำนิยามของคำว่า คำ ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า คำนั้นอย่างสั้นที่สุดประกอบด้วย 1 พยางค์ และมีความหมายในตัวเองสมบูรณ์ เช่น คำ กิน ไป มด ดาว เป็นต้น คำเหล่านี้สื่อความหมายสมบูรณ์ในตัวเองทั้งสิ้น แม้จะมีพยางค์เดียว ดังนั้นเราจึงพิจารณาความหมายเป็นหลัก เพราะบางคำมีหลายพยางค์ ถ้าตัดพยางค์ใดพยางค์หนึ่งออก ความหมายของคำนั้นก็จะไม่สมบูรณ์หรือเปลี่ยนไป เช่น คำว่า มหาวิทยาลัย³ ถ้าตัดพยางค์ใดออก ความหมายก็จะเปลี่ยนไป หรือไม่เป็นคำเลย นอกจากนี้การพิจารณาเรื่องคำที่มีหลายความหมาย คือ คำที่สะกดอย่างเดียวกัน แต่มีความหมายต่าง ๆ กันไปก็ต้องพิจารณาจากบริบทหรือสิ่งแวดล้อมในประโยคเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาว่า คำนั้นมีความหมายอย่างไร ดังอย่างเช่น

1. เขาไปดูภาพยนตร์กันสองคน
2. ตำรวจกันคนมุงดูออกไป
3. เจ้าหล่อนกันคิวเสียโค้งอย่างกับวงพระจันทร์
4. ลี้ออย่าไปเลยกันไปเองดีกว่า

¹ พระยาอุปกิตศิลปสาร **หลักภาษาไทย** ไทยวัฒนาพานิช หน้า 59

² พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ **วิทยาการอนุกรม แพร่พิทยา** หน้า 684-685

³ มหาวิทยาลัย อธิบาย ในเชิงภาษาเขียนที่เป็นแบบแผน ถ้าเป็นภาษาปากอาจตัดพยางค์เป็นมหา'ลัย ได้ แต่ถ้าเป็นภาษาแบบแผนจะใช้ไม่ได้ และถ้าถือตามเกณฑ์หลักภาษาเดิมก็กล่าวว่า สื่อสารไม่ได้

กัน ในประโยคที่หนึ่ง เป็นคำรับคำกริยาให้รู้ว่ามีผู้กระทำมากตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป กัน ในประโยคที่สอง มีความหมายว่า ห้ามหรือกัน กัน ในประโยคที่สาม มีความหมายว่า โทนให้เสมอ และกัน ในประโยคที่สี่ คือ สรรพนามบุรุษที่ 2 เป็นภาษาปาก ดังนั้น ในคำที่เขียนเหมือนกันแต่มีความหมายต่าง ๆ กันออกไป จึงต้องดูคำข้างเคียง หรือบริบท จึงจะทราบว่า คำนั้นมีความหมายอย่างไร ความหมายของคำ

ความหมายของคำแบ่งเป็น 2 ประเภท¹ คือ

1. ความตรง หรือความหมายโดยอรรถ (Denotation) อาจเรียกต่างไปจากนี้ คือเรียกว่าความหมายหลัก เป็นคำที่มีความหมายตามอักขระ (literal meaning) เป็นความตรงตามคำนั้น ๆ เช่น คำว่า ลา ความหมายตรงเป็นชื่อเรียกสัตว์ชนิดหนึ่ง หรือแมงดา ก็หมายถึงสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เป็นแมงดานาและแมงดาทะเล เป็นต้น

2. ความโดยนัย หรือความหมายแฝง (connotation) เป็นความหมายที่สัมพันธ์กับคำเดิม อาจสัมพันธ์ในเชิงเปรียบเทียบ หรือสัมพันธ์กับความรู้สึก ตัวอย่างเช่น คำว่า แมงดา ที่เป็นความหมายโดยนัย เป็นคำที่ใช้เรียกผู้ชายที่เกาะผู้หญิง ซึ่งเป็นการนำพฤติกรรมของแมงดาจากความหมายตรงมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของผู้ชายชนิดนั้น หรือคำว่า ลา ที่เป็นความหมายโดยนัยเป็นคำเรียกคนที่ไม่ฉลาด (โง่) ว่าลา เป็นความรู้สึกหรือสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมว่า ลา เป็นสัตว์ที่โง่ ดังปรากฏจากนิทาน คนก็เกิดความฝังใจและรู้สึกว่า ลาโง่ จึงนำมาใช้เรียกคนที่ไม่ฉลาดว่า ลา ซึ่งเป็นความหมายโดยนัย

ในเรื่องความหมายของคำนี้ พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงแบ่งความหมายของคำเป็น 3 ประเภท² คือ

1. ความหมายตามศัพท์เดิมของคำ
2. ความหมายโดยอรรถ
3. ความหมายโดยนัย

ความหมายตามศัพท์เดิมนั้น ท่านทรงอธิบายว่า คือ ความหมายตามธาตุ³ (primary-meaning) เป็นความหมายของคำอันเป็นคำเดิม “ที่จริงความหมายตามธาตุนั้น หากเป็นเครื่องช่วยแสดงความหมายปัจจุบันไม่ อย่างเช่นคำว่า language ซึ่งแปลว่าภาษานั้น ถ้าจะถือความหมายตามธาตุเป็นใหญ่แล้ว จะต้องถือว่ามี ความหมายโดยนัยที่เกี่ยวกับสิ้น เพราะ Lingua (Latin) langue

¹ Gary L. Harmon & Ruth F. Dickinson, *Write No-! : Substance : Strategy : Style*, Holt, Rinehart and Winston Inc; p.129.

² พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ *วิทยาวรรณกรรม* แพร่พิทยา หน้า 254.

³ ลค. หน้า 685

(French) ซึ่งเป็นชาติแห่งคำว่า Language นั้น แปลว่า "ลิ้น"¹ จากคำอธิบายนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ความหมายตามศัพท์เดิมของคำ ก็คือ ความหมายจากชาติของแต่ละคำ ซึ่งจะไม่ตรงกันกับความหมายโดยอรรถ

ท่านทรงอธิบายต่อไปว่า ส่วนความหมายอันแท้จริงนั้น ต้องแบ่งเป็น 2 อย่าง คือ ความหมายโดยอรรถ และความหมายโดยนัย และความหมายโดยนัยนี้สำคัญนัก เช่น คำว่า ข้า เป็นต้น ถ้าใช้เป็นคำกวีใช้ได้ดี ไม่เป็นคำโอหัง แต่ถ้าใช้เป็นคำพูด กลายเป็นคำโอหังไป

ทั้งนี้ ถ้าจะพูดถึงอรรถแล้ว ก็ยังมีความหมายอันเดียวกัน คือ หมายถึงผู้พูด หรือตามศัพท์ไวยากรณ์ก็คือสรรพนามปฐมบุรุษ แต่ความหมายโดยนัยต่างกัน ที่ว่าถ้าเป็นคำกวี ผู้ฟังไม่รังเกียจเลย แต่ถ้าเป็นคำพูด ผู้ฟังอาจรังเกียจร้ายแรง

“ความหมายโดยนัยนี้ เปลี่ยนแปลงอยู่เนื่องนิตย์ และเปลี่ยนแปลงทั้งตามกาลเทศะ คำ ๆ เดียวกันในสมัยหนึ่งอาจมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ในอีกสมัยหนึ่งอาจมีความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง และคำ ๆ เดียวกันในประเทศหนึ่งอาจมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ในอีกประเทศหนึ่งมีความหมายไปอีกอย่างหนึ่งและการที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ไม่มีกฎเกณฑ์อย่างใด นอกจากความนิยมใช้เท่านั้นเอง”²

“ความหมายโดยนัยนั้นจะถืออะไรเป็นกฎเกณฑ์ไม่ได้ นอกจากความนิยมใช้เท่านั้นเอง และความนิยมใช้ย่อมแล้วแต่ระเบียบความคิดของหมู่ชน ซึ่งจะหาคำแถลงให้กระชับยิ่งกว่าพฤติกรรม (culture) หรือ อารยธรรม (civilization) ก็เห็นจะหาไม่ได้”³

จากคำอธิบายนี้ แสดงว่าคำโดยนัยนั้นเปลี่ยนไปตลอดเวลา แต่ไม่เปลี่ยนไปเร็วอย่างเด่นชัดอย่างเครื่องแต่งกาย แต่ก็ค่อยเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ตลอดเวลา ซึ่งทำให้คำเดียวกันนั้นอยู่ต่างสมัยกัน จะมีความหมายต่างกันก็ได้ แต่ผู้เขียน (ตำราเล่มนี้) เห็นว่าความหมายโดยอรรถก็เปลี่ยนไปได้ บางคำความหมายเปลี่ยนไป บางคำความหมายแคบเข้า บางคำความหมายขยายออก

คำว่า แกล้ง สมัยโบราณพบจากรรณคดี เช่น จากมหาชาติคำหลวงใช้ว่า แกล้ง ประกาศแก่สงฆ์ มีความหมายว่า จงใจ ตั้งใจ แกล้งเกล่ง แปลว่า ประดิษฐ์ประดอย ตั้งใจทำอย่างจงกรม แต่ปัจจุบันคำว่า แกล้ง มีความหมายว่า แสร้ง จงใจทำผิดความคาดหมาย ไม่ทำจริง ทำให้ขัดกับความประสงค์ เป็นต้น

ดังนั้น การพิจารณาความหมายของคำจึงต้องพิจารณายุคสมัยของข้อเขียน เจตนาของ

¹ ดด. นด.

² ดด. หน้า 686

³ ดด. หน้า 691

ผู้เขียนว่าต้องการให้มีความหมายอย่างไรด้วย

การใช้คำนี้ต้องคำนึงว่าใช้คำให้ตรงตามความหมาย และคำบางประเภทมีความหมาย
ณะโดยเฉพาะก็มี เช่น คำว่า กัน ในประโยคว่า เขามากัน 2 คน กัน นี้ผู้ทำกริยาจะต้องเป็นพหูพจน์
หรือคำว่า ถูก มักใช้กับกรรมในลักษณะไม่เป็นไปในทางดี เช่น

เด็กถูกรุลงโทษ

เขาถูกซ้อมจนสลบไป

ฯลฯ

ดร.นวรรธน์ พันธุเมธา ได้อธิบายคำในลักษณะนี้ว่า “คำแต่ละคำมีความหมายประจำ
ตัว ความหมายเช่นนี้เรามักจะพบในคำจำกัดความของคำต่าง ๆ ในพจนานุกรม เช่น ดอกหญ้า
หมายถึง ดอกของพืชที่เกิดตามพื้นดินพวกหนึ่ง...นอกจากความหมายประจำคำ คำส่วนมากยังมี
ความหมายอื่นแฝงเร้นอยู่ ความหมายที่แฝงอยู่ในคำนั้น ผู้ใช้ภาษาแต่ละคนอาจจะเข้าใจไม่ตรงกัน
ทั้งนี้แล้วแต่ประสบการณ์และทัศนคติของผู้ใช้ภาษาต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น ผู้หญิง ความหมายประจำ
คำก็คือมนุษย์เพศหนึ่ง แต่อาจจะมี ความหมายแฝงว่า ช่างพูด นุ่มนวล ทำงานหนัก ขยัน อดทน
แล้วแต่ใครจะมีทัศนคติต่อผู้หญิงอย่างไร...ความหมายแฝงมีประโยชน์แก่การใช้คำทำให้ใช้คำ
ได้น้อยแต่กินความหมายมาก แต่ถ้าเราใช้คำโดยมิได้คำนึงถึงความหมายแฝงของคำก็ชวนให้ผู้อื่น
งง เช่น “เขารั้วกระสุนใส่ข้าพเจ้าหนึ่งนัด”

คำว่ารั้วแฝงความหมายว่าทำอาการซ้ำ ๆ ถี่ ๆ ถ้าบอกว่ารั้วกระสุน น่าจะรั้วตั้ง 4-5 นัด
ถ้ารั้วกระสุนเพียงนัดเดียว “ไม่น่าจะเรียกว่ารั้ว”¹

ในคำที่มีความหมายแฝง หรือณะนี้ ผู้เขียนต้องมีความเข้าใจจึงจะใช้ได้ถูกต้อง

ระดับของคำ ระดับของภาษา

Diana Hacker & Betty Renshaw² ได้แบ่งระดับภาษาออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ภาษาแบบแผน (formal)
2. ภาษากึ่งแบบแผน (informal)
3. ภาษาปาก (vulgar)

ในเรื่องระดับภาษานี้ ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงมาก เพื่อใช้ให้เหมาะกับประเภทของข้อ
เขียน ผู้รับสาร (บุคคล) กาลเทศะ

¹ ดร.นวรรธน์ พันธุเมธา การใช้ภาษา เอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา มสธ. โรงพิมพ์
คุรุสภา หน้า 5

² Diana Hacker & Betty Renshaw *A Practical Guide For Writers*, Winthrop Publishers Inc; p.1

ภาษาแบบแผน (formal)

ภาษาแบบแผนจะใช้กับข้อเขียนประเภทตำรา บทความทางวิชาการ หนังสือราชการ หนังสือหรือข้อความปราศรัยที่เป็นแบบแผน เช่น หนังสือเขียนเพื่อคำกล่าวเปิดการสัมมนา หรือ พระบรมราชาวาทที่พระราชทานแก่บัณฑิต การเขียนงานวิจัย เป็นต้น หนังสือเหล่านี้มีความแพร่หลายโดยทั่วไป และอยู่ในโอกาสที่ผู้เขียนและผู้อ่าน (บางกรณีเป็นผู้ฟัง) ต้องการรับรู้ข้อเท็จจริง ความคิด เป็นไปอย่างสงบและไตร่ตรอง

ลักษณะสำคัญของภาษาแบบแผน มีดังนี้¹

1. ใช้คำสุภาพที่เป็นศัพท์ภาษาราชการ และศัพท์บัญญัติ
2. ไม่ใช่คำย่อ เช่น ตำแหน่งบุคคลหรือยศ ให้เขียนเต็มคำ
3. ภาษาที่ใช้ ใช้ระดับเดียวกัน ไม่นำภาษาระดับอื่นมาปะปน เช่น ภาษาแสลง ฯลฯ
4. รูปประโยคต้องไม่ตัดทอน
5. น้ำเสียงของข้อเขียนมีลักษณะเคร่งขรึม หรือเป็นกลาง ไม่ตลกขบขัน หรือ เสียดสียั่วล้อ
6. ต้องหลีกเลี่ยงการแสดงอารมณ์รุนแรง การโต้เถียงและการใช้ภาษาที่เป็นโวหาร (colourful language)

คำอธิบายเพิ่มเติม

ภาษาแบบแผนจะต้องใช้คำสุภาพที่เป็นศัพท์ภาษาราชการ และศัพท์บัญญัติ กล่าวคือต้องคำนึงถึงความเคร่งครัดทางภาษา มาตรฐานของภาษา ต้องมีความสุภาพ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ถูกต้อง มีมารยาท เช่น รับประทานอาหาร เวลา 19 นาฬิกา เครื่องบินไอพ่น ปวารณาอนุกรรยา วิกฤตการณ์ ทำนาย เกียจคร้าน ศีรษะ สามภรรยา เท้า ดวงจันทร์ เป็นต้น ที่เป็นศัพท์บัญญัติ เช่น ศัพท์ทางการแพทย์

optics	ใช้คำศัพท์บัญญัติว่า	ทัศนศาสตร์ ²
physiology	”	” มนุษยสรีวิทยา ³
semeiology	”	” อากาวิทยา ⁴
phymatology	”	” วิทยาเนื้องอก ⁵
physiochemistry	”	” สรีรเคมี ⁶

¹ Elizabeth McMahan & Susan Day, *The Writer's Rhetoric and Handbook*, McGraw-Hill book Company, p.38

² ราชบัณฑิตยสถาน *พจนานุกรมศัพท์แพทย์ราชบัณฑิตยสถาน* อักษรเจริญทัศน์ (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 105

³ สด. หน้า 146

⁴ สด. หน้า 145

⁵ สด. หน้า 145

⁶ ขจร สาธุพันธ์ *ศัพท์วิชาการบริหารการคลัง* หน้า 294.

ศัพท์ทางสาขาวิชาการคลัง เช่น

target	ใช้คำศัพท์บัญญัติว่า	เป้าหมาย ¹
current account	”	งบดำเนินงาน ²
Guaranter	”	ผู้ให้ประกัน ³

ฯลฯ

ศัพท์เฉพาะในสาขาวิชาศิลปะ เช่น

“ภาพ⁴ หมายถึง ลายภาพเป็นลายอันงดงามชนิดหนึ่งในขบวนของลายไทย.....”

“ภาพพรหมศร⁵ เป็นภาพอยู่ที่เชิงเสาธรรมาสน์ คล้ายกับจะบังเชิงเสาไว้ ถัดไปเป็นกระจังปฏิญาณ”

“แก้วชิงดวง⁶ เป็นชื่อลายชนิดหนึ่ง มีดอกเป็นวงกลม ซ้อนกันคล้ายลายกระเบื้องปูพื้น ทำให้เกิดเป็นรูปแก้วชิงดวงขึ้น”

“ก้ามปู⁷ คือ สีที่เกิดจากส่วนผสมของสีเหลืองกับสีดำ คือเอาดินสีเหลืองผสมกับเขม่าสีดำ”

คำศัพท์เฉพาะ หรือคำศัพท์บัญญัติในสาขาวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ ควรใช้ให้ถูกต้อง ถ้ามีคำศัพท์ภาษาไทยที่ยอมรับกันแทนคำภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เหล่านั้นแล้ว ก็ควรใช้คำศัพท์ภาษาไทย ไม่ควรใช้คำทับศัพท์มากนัก แต่อาจใส่คำภาษาเดิมไว้ในวงเล็บได้

นอกจากหลักข้อแรกก็กล่าวว่าภาษาเขียนต้องใช้คำสุภาพ ใช้คำศัพท์ที่บัญญัติ หรือศัพท์เฉพาะตามที่ใช้กันแล้ว ในการเขียนคำที่ย่อได้นั้น ก็ไม่ย่อในภาษาแบบแผน ให้เขียนเต็มตามคำนั้น ๆ เช่น ยศ ตำแหน่ง ฯลฯ ยศ พอ. ให้ใช้คำเต็มว่า พันเอก ตำแหน่ง รศ. ให้ใช้คำเต็มว่า รองศาสตราจารย์ คำอื่น ๆ เช่น

พ.ศ.	ให้ใช้คำเต็มว่า	พุทธศักราช
เวลา 6 น.	ให้ใช้คำเต็มว่า	เวลา 6 นาฬิกา
ด.ช.	ให้ใช้คำเต็มว่า	เด็กชาย
ด.ญ.	ให้ใช้คำเต็มว่า	เด็กหญิง

¹ ขจร สารพันธ์ุ ศัพท์วิชาการบริหารการคลัง หน้า 294

² ลด. หน้า 80

³ ลด. หน้า 98

⁴ น.ณ ปากน้ำ พจนานุกรมศิลป์ กรุงเทพมหานครพิมพ์ หน้า 10

⁵ ลด. หน้า 4.

⁶ ลด. หน้า 19

⁷ ลด. หน้า 22.

นส.	ให้ใช้คำเต็มว่า	นางสาว
รร.	”	โรงเรียน
ผอ.	”	ผู้อำนวยการ
นร.	”	นักเรียน
ทีวี.	”	โทรทัศน์
สต.	”	สตางค์
ระยะทาง 12 กม.	”	ระยะทาง 12 กิโลเมตร
น้ำหนัก 3 กก.	”	น้ำหนัก 3 กิโลกรัม
มษ. มร. ¹	”	คณะมนุษยศาสตร์ มหา- วิทยาลัยรามคำแหง
นศ.	”	นักศึกษา
มหา'ลัย	”	มหาวิทยาลัย

เป็นต้น

ใช้ภาษาระดับเดียวกัน ก็คือใช้ภาษาสุภาพทั้งสิ้น มีศักดิ์² และระดับของคำตัดเทียมกัน เช่น ริมฝีปากงามราวกับกลีบกุหลาบ วงพัทตร์ผ่องนวลดั่งแสงศศิธร นาสิกงามละม้ายแมนขอเทพ พิศดูเรือนร่างสมส่วนไม่มีที่ติ

จะเห็นว่า ข้อความนี้บกพร่องที่ใช้ภาษามีศักดิ์ และระดับไม่เสมอกัน ส่วนไม่มีที่ติ เป็นภาษาที่แบบแผนต่างระดับกับภาษาแบบแผน

หรือ เขาปรารถนาที่จะให้บุตรชายโทนของเขาได้ศึกษาให้สูงเท่าที่จะทำได้

คำว่า โทน ก็เป็นคำต่างระดับ ควรใช้ว่า คนเดียว แทนคำว่า โทน

รูปประโยคไม่ตัดตอน ต้องเขียนรูปประโยคถ้าเป็นภาษาปากหรือภาษาที่แบบแผน อาจตัดตอนประโยคบ้างได้ เช่น

ก. คุณจะไปเชียงใหม่เมื่อไหร่

ข. พรุ่งนี้เช้า

¹ บางกรณีเขียนหน้าได้ในหนังสือ เช่น เลขหนังสือ ที่ มษ. เพราะเป็นรหัสย่อ แต่ถ้าใช้โดยทั่วไป จะไม่เขียนย่อ

² จะกล่าวถึงศักดิ์ของคำในลำดับต่อไป

ในประโยคตัวอย่างทั้งสองประโยคต่างก็เป็นภาษาถึงแบบแผนและตัดทอนประโยคแล้วในประโยค ข. พจน์นี้เข้าคือประโยคที่ตัดจากประโยคเต็มว่า ดิฉันจะไปเชียงใหม่พจน์นี้เข้าถ้าเป็นภาษาแบบแผนก็จะเขียนเต็มประโยค

ประการที่ห้าของลักษณะสำคัญของภาษาแบบแผนคือ น้ำเสียงของข้อเขียนมีลักษณะเคร่งขรึม หรือเป็นกลาง ไม่ตลก ขบขัน เสียดสี ยั่วล้อ เช่น

“จากการสำรวจขององค์การสหประชาชาติพบว่า ปัจจุบันพลโลกของเรามีคนพิการในลักษณะต่าง ๆ กันถึง 450 ล้านคน และในจำนวนนี้ย่อมหมายถึงว่ามีคนไทยผู้พิการจำนวนหนึ่งรวมอยู่ด้วย

“คนพิการ” กล่าวสำหรับทัศนะของเรา แม้เขาจะมีความแตกต่างไปจากคนทั่ว ๆ ไปทั้งทางด้านร่างกายความคิดหรือจิตใจ แต่เราก็มองว่า เขายังมีความเป็นมนุษย์ที่ทัดเทียมกับคนทั้งหลาย โดยสิ่งที่ขาดหายมิได้เป็นตัวกำหนดให้ความเป็นมนุษย์ต้องลดน้อยลงไป

ถึงกระนั้นก็เป็นที่น่าสังเกตว่า คนพิการในบ้านเมืองของเรายังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่มองคนพิการด้วยทัศนะที่ไม่ถูกต้องด้วยทัศนะที่มีชีวิตจำกัด ฯลฯ จึงมีผลทำให้คนพิการไม่ได้รับความเท่าเทียมในสิทธิในการดำรงชีวิต หรือในการประกอบอาชีพและอื่น ๆ เท่าที่ควรจะเป็น ทั้ง ๆ ที่ในบางกรณี คนพิการก็สามารถทำงานบางอย่างได้อย่างดีมีประสิทธิภาพแจ่ม เช่น คนธรรมดา”¹

ประการสุดท้ายของลักษณะสำคัญของภาษาแบบแผน คือ ต้องหลีกเลี่ยงการแสดงอารมณ์รุนแรง การโต้เถียง และ การใช้ภาษาเป็นโวหาร

การหลีกเลี่ยงการแสดงอารมณ์รุนแรง ก็เพราะข้อเขียนที่เป็นแบบแผนจะเน้นข้อเท็จจริง ความรู้ แสดงความคิดด้วยเหตุผลและมีหลักเกณฑ์ด้วยทำที่น้ำเสียงที่เคร่งขรึมเป็นกลาง ยุติธรรม อาจมีส่วนไม่เห็นคล้อยตามความคิดของกลุ่มอื่นแต่จะไม่แสดงความขัดแย้งโต้เถียงอย่างเอาชนะด้วยอารมณ์ แต่ต้องให้เหตุผลที่หนักแน่น ส่วนการไม่ใช้ภาษาที่เป็นโวหารนั้นก็เพราะภาษาโวหารจะไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง เพราะมีจุดมุ่งหมายต่างกัน ภาษาโวหารเน้นการบรรยายที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพสิ่งที่จะบรรยายจึงอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น กล่าวเกินจริง เช่น

¹ หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กุรุปริทัศน์ ฉบับปีคนพิการสากล' 24 ฉบับพิเศษ ขานรับปีคนพิการสากล หน้า 7

ฉันได้ฟังเรื่องนั้นหัวใจมันร้อนรุ่มเต้นแรงสักวินาทีละ **แสนครั้ง** ถ้าเป็นข้อความที่เป็นภาษาแบบแผนก็จะใช้ข้อเท็จจริงไปพิจารณาซึ่งเป็นไปไม่ได้แน่

จากลักษณะสำคัญ ๆ ของภาษาแบบแผนนี้ก็เป็นแนวทางที่จะให้นักศึกษาได้พิจารณาภาษาระดับนี้ได้ถูกต้องขึ้น ข้อสำคัญ คือ นักศึกษาสามารถเลือกใช้ภาษาแบบแผนในการเขียนได้ถูกต้องไม่เกิดการสับสนอีกต่อไป

ภาษากึ่งแบบแผน (informal)

ภาษากึ่งแบบแผน คือ ภาษาที่ใช้โดยปกติทั่วไปในชีวิตประจำวัน¹ เป็นภาษาเขียนที่ไม่ต้องการความเคร่งขรึมจริงจังมากนัก ภาษากึ่งแบบแผนเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันทุก ๆ คน (คนส่วนใหญ่) ใช้ภาษากึ่งแบบแผนตลอดเวลา เช่น

พ่อไปไหนมาคะ ไม่ใช่ว่า บิดาไปไหนมาคะ ปกติคนทั่วไปก็จะเรียกพ่อ หรืออย่างยกย่องก็เรียกว่าคุณพ่อจะไม่เรียกว่า บิดา นอกจากเรียกกันตามภาษาหนังสือกำลังภายในว่า ท่านบิดา คำว่า พ่อ จึงเป็นคำที่มีคนใช้มากที่สุด แม้แต่ผู้มีบรรดาศักดิ์ก็ยังใช้แทนตนว่า พ่อ กับ ลูก ดังนั้นคำว่าพ่อจึงจัดเป็นภาษากึ่งแบบแผนแต่ก็มีความสุขภาพเต็มที่ เมื่อนำเอาภาษาในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ใช้ไปเป็นภาษาเขียนเราก็นำไปใช้กับข้อเขียนต่าง ๆ คือ บทความหรือข้อเขียน สารคดี ข้อเขียนจดหมายส่วนตัว อนุทินบันทึกประจำวัน ภาษาหนังสือพิมพ์ และวารสารทั่วไป นวนิยาย เรื่องสั้น ส่วนใหญ่จะใช้ภาษากึ่งแบบแผน เช่น

“วันขึ้นปีใหม่ของจีนแต่ดั้งเดิม คือวันตรุษหรือที่คนไทยเรียกว่า “วันตรุษจีน” วันนี้ได้แก่วันขึ้น 1 2 3 ค่ำเดือนอ้ายของจีน ซึ่งตรงกับเดือนยี่และเดือนสามทางจันทรคติของไทยหรือระหว่างวันที่ 21 มกราคม ถึงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ เริ่มตั้งแต่วันจ่าย วันไหว้ และวันถือ

ก่อนที่จะถึงวันจ่าย ชาวจีนจะปิดกวาดทำความสะอาดบ้านเรือนเป็นการใหญ่ทุกคนเตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่ไว้สวมใส่ในวันขึ้นปีใหม่ ส่วนแม่บ้านจะทำขนมหวานหลายชนิดเพื่อไว้สังเวยหรือเลี้ยงส่งเจ้าเตาเสด็จสู่สวรรค์ก่อนถึงวันขึ้นปีใหม่ 7 วัน ขนมที่จะทำนอกจากจะมีรสหวานจ้อยแล้ว ยังเหนียวหนืดยิ่งกว่าดั่งเม ทั้งนี้เพื่อเอาใจและปิดปากเจ้าเตา ซึ่งจะไปรายงานความดีชั่วของมนุษย์ในโลกให้เง็กเขียนฮ่องเต้ได้ทราบ กล่าวคือเมื่อ เจ้าเตากินสินบนเข้าไปแล้วจะได้รายงานแต่สิ่งที่ดีงามหรือบางทีก็พูดไม่ได้เลย เพราะขนมเหนียวนั้นเป็นยางยึดปากให้ติดกันไว้”²

¹ Elizabeth McMahan & Susan Day, *The Writer's Rhetoric and Handbook*, McGraw-Hill Book Company, p.48.

² ประยงค์ อนันทวงศ์ สารคดีทั่วไปปัญหา โอเดียนสโตร์ หน้า 126-127

จากตัวอย่างข้างบนนี้ จะเห็นว่าสารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีตรุษจีน แต่ลักษณะการให้ความรู้ไม่มีท่าทีเคร่งขรึมเท่าภาษาแบบแผน บางตอนแทรกอารมณ์ขันไว้ และข้อมูลบางตอนก็เป็นลักษณะความเชื่อ เช่นตอนที่ว่า “เจ้าเตากินสินบนเข้าไปแล้วจะได้รายงานแต่สิ่งที่ดีงามหรือ บางทีก็พูดไม่ได้เลย เพราะขมเหนียวนั้นเป็นยางยึดปากให้ติดกันไว้”

ลักษณะสำคัญของภาษากึ่งแบบแผนมีดังนี้

1. ใช้ภาษาสุภาพที่พูดกันในชีวิตประจำวันทั่วไป
2. อาจใช้คำย่อได้ แต่เป็นคำย่อที่ยอมรับโดยทั่วไปเป็นสากล
3. รูปประโยคอาจตัดทอนได้ แต่สื่อความหมายได้ชัดเจนสมบูรณ์
4. น้ำเสียงของข้อเขียนไม่เคร่งขรึมเอาการเอางาน อาจมียั่วล้อ และแทรกอารมณ์ขันไว้
5. การใช้ภาษาโวหาร มีสำนวนเฉพาะตัวให้เห็นความเชื่อมาในตนเอง และแสดงทัศนคติความเห็นหรืออารมณ์ได้มาก ค่อนข้างรุนแรงแต่ไม่หยาบคาย

คำอธิบายเพิ่มเติม

1. ใช้ภาษาสุภาพที่พูดกันในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น คำว่า พ่อ แม่ ลูก เรา ไม่ใช่ ว่า บิดา มารดา บุตร หรือบุตรหญิง บุตรชาย ดังในประโยคตัวอย่างว่า

ลูกสาวของคุณหน้าตาน่าเอ็นดู อายุก็ขวบแล้ว ไม่นิยมพูดว่า บุตรสาวของคุณหน้าตาน่าเอ็นดู อายุก็ปีแล้ว

คำว่า ดวงจันทร์ ที่เป็นภาษาแบบแผน อาจใช้เรียกในภาษากึ่งแบบแผนว่า พระจันทร์หรือ เดือน ก็ได้ ลองดูตัวอย่าง ภาษากึ่งแบบแผนเทียบกับภาษาแบบแผนพอเป็นสังเขปดังนี้

-
1. พิจารณาจากคนส่วนใหญ่ใช้ อาจมีบางคนใช้ต่างไปก็มีแต่ถือว่าเป็นส่วนน้อย

ภาษาแบบแผน	ภาษาถิ่นแบบแผน
รับประทาน	กิน, รับประทาน
ดื่มสุรา	กินเหล้า
ศีรษะ	หัว
อนุภรรยา	เมียน้อย
ภรรยา	เมีย
สามี	ผัว
บุตรหญิง	ลูกสาว
บุตรชาย	ลูกชาย
เครื่องบิน	เรือบิน
เกียจคร้าน	ขี้เกียจ
ดวงอาทิตย์	พระอาทิตย์
ดวงจันทร์	พระจันทร์, ดวงเดือน, เดือน
ปรารถนา	ต้องการ, อยาก
ท่านาย (หมอบท่านายว่า)	ทาย, ดู

เป็นต้น

2. อาจใช้คำย่อได้ แต่เป็นคำย่อที่ยอมรับโดยทั่วไปเป็นสากล คำย่อนี้ใช้ภาษาถิ่นแบบแผนได้ เช่น จดหมายส่วนตัวหรืออนุทิน เราอาจเขียน วันที่ พ.ศ. ย่อก็ได้ ลองย้อนไปดูคำย่อในเรื่อง ภาษาแบบแผนประกอบ คำย่อเหล่านั้นเป็นคำย่อที่ยอมรับใช้กันโดยทั่วไป แต่ถ้าเป็นคำย่อที่เป็นภาษาแสลงใช้ในกลุ่มเท่านั้นจะไม่ถือว่าเป็นภาษาถิ่นแบบแผนที่สุภาพ เช่น คำย่อที่เป็นคำแสลง หรือใช้ในกลุ่มว่า

- ส.บ.ม. ย.ห. = สบายมากอย่าห่วง
 ดร. รร. ปท. = โดคร่มโรงเรียนไปเที่ยว
 ปม. = ปากมอม, ปากม้า, ปากหมา
 อด. = อุ่มเด็ก (เช่นได้ปริญญา อด.)

ฯลฯ

คำย่อในกลุ่ม (in - group) เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นภาษาถิ่นแบบแผน เพราะเป็นภาษาปากภาษาแสลง ซึ่งจะกล่าวอธิบายในระดับภาษาปากในลำดับต่อไป

3. รูปประโยคอาจตัดตอนได้ แต่สื่อความหมายได้ชัดเจนสมบูรณ์ ภาษาถึงแบบแผนไม่เคร่งครัดในมาตรฐานทางไวยากรณ์เท่ากับภาษาแบบแผน ดังนั้นจึงอาจตัดตอนคำในประโยคที่ไม่ใช่คำสำคัญออกได้ เช่น ในกรณีประโยคไม่เริ่มดังตัวอย่างคือ

“สมเด็จพระท่านเล่าว่า สมเด็จพระมหาสมณะทรงกวาดขันท่านมากทำผิดอะไรเล็กน้อยหรือไม่พอพระทัยขึ้นมาเมื่อไหร่ก็กริ้วกราดเอาแรง ๆ เสมอ ท่านเบือนหน้าขึ้นมาจึงกราบทูลสมเด็จพระมหาสมณะว่าท่านจะขอลาสิก สมเด็จพระมหาสมณะได้ทรงฟังแล้วก็นั่งอยู่ มิได้ตรัสว่าอะไร

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้า เมื่อกราบทูลไปแล้วก็ไปหาฤกษ์สิก แล้วก็ให้โยมไปเตรียมผ้าถุงมาไว้หนึ่งผืน เสือราชปะแตนหนึ่งตัว อีกสองวันจะสิก

เย็นวันหนึ่งก่อนที่จะถึงฤกษ์สิก พระพุทธเจ้าหลวงปิยมหาราชเสด็จมาที่วัดบวรเพื่อทรงเยี่ยมสมเด็จพระมหาสมณะ ครั้นแล้วก็เสด็จ ลงจากตำหนักสมเด็จพระมหาสมณะตรงมาที่กุฏิของท่าน

เสด็จ มาถึงแล้วก็ทรงยืนอยู่ที่หน้าประตูกุฏิ มิได้เสด็จ เข้ามาข้างในสมเด็จพระเจ้า เห็นสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จ มาที่กุฏิก็ตกใจแทบสิ้นสติ เพราะไม่เคยเสด็จมาแต่ก่อน ไม่รู้จะทำอย่างไรถูกก็นั่งรับเสด็จอยู่ในกุฏิ จะเชิญเสด็จเข้ามา ก็พูดไม่ถูก

สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรับสั่งว่า “ได้ยินว่าคุณจะสิกหรือ” สมเด็จพระเจ้าถวายพระพรรับว่าจริง

มีกระแสรับสั่งต่อไปว่า “ฉันก็ไม่ว่าอะไรหรอก แต่อยากจะบอกให้รู้ว่าคนอย่างคุณนั้นบวชเป็นพระแล้วหายาก ถ้าสิกออกมาเป็นฆราวาสก็หาง่าย”

“กันก็เลยไม่สิก” สมเด็จพระท่านว่า “ท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ท่านต้องรู้ดีกว่าเราว่าอะไรหายากอะไรหาง่าย”

“แล้วยังไง” ผมถาม

“กันอยากเป็นคนหายาก.....”

4. น้ำเสียงของข้อเขียนไม่เคร่งขรึม เอาการเอางาน อาจมียั่วล้อและแทรกอารมณ์ขันไว้

ข้อเขียนหรือเรื่องที่ใช้ภาษาระดับถึงแบบแผน มีลักษณะไม่เคร่งขรึมเอาจริงเอาจังอย่างภาษาแบบแผน เช่น

“สำหรับพืดที่วางขายหัวไปในขณะที่ เป็นพืดทำด้วยไม้ไผ่ที่จักตอกเป็นเส้นย้อมสีต่าง ๆ แล้วนำเอามาสานสลัปสีอย่างสวยงาม มีหลายขนาดด้วยกัน ส่วนราคาถูกแพงก็ขึ้นอยู่กับ

1. มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตยามรัฐหน้า 5 สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น หน้า 97-99

ขนาดของพัด ถึงกระนั้นก็ยังจัดว่าถูกอยู่ดี เล่มหนึ่งก็หนึ่งบาท หรือ บาทห้าสิบสตางค์ อย่างสูงไม่เกิน 3 บาท ถูกกว่าพัดค้ำจิวจากสายการบินต่าง ๆ ซึ่งตกเล่มละ 15-30 บาท ชำยังใช้ประโยชน์อื่นอีกหลายอย่างเป็นต้นว่า ใช้พัดเตาหุงข้าว ใช้เกาหลัง หรือบางที่ใช้ตีลูกที่ชกชนก็ยังได้”¹

5. ใช้ภาษาโวหาร มีสำนวนเฉพาะตัวให้เห็นความเชื่อมั่น ในตนเองและแสดงทัศนะความเห็นหรืออารมณ์ได้มาก ค่อนข้างรุนแรงแต่ไม่หยาบคาย เช่น

“กาดวัว เป็นลักษณะตลาดแบบหนึ่งของชาวภาคเหนือ ที่เกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์แรกสุดก็คือ นำวัวควายที่ใช้งานอยู่มาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน ใครมีวัวตัวอ้วนเอามาแลกเปลี่ยนไปสองตัว หรือใครมีควายเกรงก็นำมาแลกเปลี่ยนควายที่มีความประพฤติดีกลับไปเป็นต้น เรื่องมันเป็นแบบนี้แหละครับ

ที่นี่เมื่อกาดวัวขึ้นก็ย่อมจะต้องมีข้าวของเครื่องใช้สารพัดมาขายอยู่ในกาดวัวด้วย ทุกวันนี้กาดวัวทุ่งเสี้ยวของสันป่าตองจึงมีข้าวของสินค้าสารพัดมาขายอยู่ทั้งของพื้นเมืองและของแบบตลาดนัดสนามหลวง ไปเดินเที่ยวเถอะครับ สนุกจริง ๆ

เราเดินชมสาว...เอ๊ย...กาดวัวอยู่พักใหญ่ แล้วก็มุ่งหน้ากลับมาตลาดสันป่าตอง...
.....เอะเกิด.....เขียนถึงสันป่าตองเพียงเท่านี้ผมก็เชื่อว่า คราวหน้าที่คุณขึ้นเชียงใหม่ คงจะเจียดเวลาให้แก่ สันป่าตองสักครึ่งวัน เพื่อไปชมชีวิตความเป็นอยู่อันสงบสุขของชาวสันป่าตอง เขาอยู่กันท่ามกลางธรรมชาติของท้องนาท้องไร่และขุนเขาสูงจริง ๆ

ฤดูกาลต่าง ๆ ที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปนั้น เสมือนหนึ่งกงล้อแห่งชีวิตของชาวสันป่าตองที่จะก้าวเคลื่อนไหวไปข้างหน้า ท่ามกลางข้าวเขียวขจีไร่ยาสูบดอกหอมงามสพรั่งหรือ ผักในสวนลำไยบนต้น ลิ้นจี่ผลสีแดงสดเต็มกิ่งก้าน ถั่วเหลืองและกระเทียมเต็มไร่ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นชีวิตอันน่าสนใจน่ารักของชาวสันป่าตอง ที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยได้สัมผัสกันอย่างจริงจัง มีใช่หรือ”²

ลองพิจารณาข้อเขียนสารคดีที่ใช้ภาษากึ่งแบบแผน บางตอนก็แสดงทัศนะของผู้เขียนไว้เด่นชัดดังนี้

“การเลี้ยงสัตว์เพราะผิดหวังในมนุษย์ เกลียดมนุษย์ หันเข้ายึดเอาสัตว์เป็นสรณะ เห็นว่าสัตว์ดีกว่ามนุษย์จึงเป็นการกระทำที่บาปหนัก เพราะการยกย่องเชิดชูสัตว์ในลักษณะเช่นนี้ จะส่งผลทำให้สัตว์ที่อยู่ในตัวคนกำเริบได้ใจ เมื่อสัตว์กำเริบขึ้นมาแล้ว ต่อไปคนผู้เป็นเจ้าของก็จะบังคับไม่อยู่ สัตว์ก็จะทำตามสัญชาตญาณของตนมากขึ้นทุกทีจนเมื่ออำนาจเหนือมนุษย์

1. ประยงค์ อนันทวงศ์ สารคดีทวีปัญญา โอเดียนสโตร์ หน้า 206.

2. ปราโมทย์ ทัศนาวรรณ “สันป่าตอง” อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 หน้า 26-27

การเลี้ยงสัตว์ที่เป็นบุญนั้น ได้แก่การเลี้ยงสัตว์เพื่อทำตนเองให้รู้จิตใจของสัตว์ เลี้ยงไว้เพื่อศึกษาสัญชาตญาณของสัตว์และฝึกฝนตนเองให้รู้จักบังคับสัตว์ให้อยู่ในโอวาทได้ เมื่อบังคับสัตว์นอกร่างได้แล้วก็สามารถบังคับสัตว์ในร่างได้สะดวก แต่คนที่จะทำเช่นนี้ได้จะต้องมีความสังเกตพอสมควร คือเมื่อสังเกตเห็นอาการกิริยาลอดจอนสัญชาตญาณของสัตว์นอกร่างว่ามีอยู่อย่างไรแล้ว มีโอกาสก็พยายามเพินหาอาการของสัตว์ในตัวว่ามีอย่างนั้นบ้างหรือไม่ หากมีก็ใช้ความเพียรฝึกและบังคับสัตว์ในร่างนั้นไปพร้อมกับสัตว์นอกร่างให้เชื่อมโยงในโอวาทไปพร้อมกัน ใครทำได้ดังนี้ก็เป็นกุศล”¹

ภาษาปาก (vulgar²)

ภาษาปากได้แก่ภาษาที่ใช้พูดกันในหมู่ผู้สนิทสนม บางครั้งไม่สุภาพจึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ในที่ ๆ ต้องการความเป็นระเบียบเป็นงานเป็นการ ภาษาปากไม่ระมัดระวังความสมบูรณ์ทางไวยากรณ์ แต่สื่อความหมายกันได้ว่าเรื่องระดับภาษาปากมักเป็นภาษาพูด เช่น ภาษาแสลง ภาษาถิ่น คำย่อที่ใช้ในกลุ่ม ภาษาตลาด จดหมายส่วนตัว (ที่ผู้เขียนสนิทสนมกับผู้อ่าน) บทความหรือข้อเขียนบางประเภท เช่น หนังสือ หัสคดี และบันเทิงคดี

สมัยก่อนภาษาปาก หรือภาษาแสลงถือว่าเป็นภาษาพูด จะไม่นำมาใช้ปะปนเป็นภาษาเขียน ถ้านำมาใช้ในข้อเขียนจะถือว่าเป็นข้อเขียนที่บกพร่อง แต่ปัจจุบัน เราอาจนำภาษาปากนี้มาใช้ในข้อเขียนปะปนกับภาษาเชิงแบบแผน และภาษาแบบแผนในข้อเขียนบางประเภท และในสิ่งพิมพ์บางชนิดซึ่งเราจะใช้ในกรณีต่อไปนี้³

1. กรณีที่คัดคำหรือข้อความ (Quote) ของคนที่พูดภาษาถิ่น หรือ ภาษาแสลงมาโดยตรง
2. กรณีที่ต้องการความสมจริงในข้อเขียน เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกของตัวละคร หรือถูกต้องตามเหตุการณ์ เช่น บทสนทนาของคนรับใช้ หรือบทสนทนาของคนเมา เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ใช้ภาษาปาก หรือภาษาพูดซึ่งบางครั้งอาจหยาบคายบ้าง ถ้าพูดกันในชีวิตประจำวันกับบุคคลแปลกหน้า

1. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องของกนกวิกรม โรงพิมพ์สยามรัฐ กรุงเทพฯ หน้า 165-166

2. บางครั้งใช้คำว่า colloquial

3. Diana Hacker & Betty Renshaw, A Practical Guide for Writers, Winthrop Publishers Inc., Massachusetts p.3

คำอธิบายเพิ่มเติม

1. กรณีที่ตัดคำ หรือข้อความของคนที่พูดภาษาถิ่น หรือภาษาแสลงมาโดยตรงก็ใช้ได้ โดยมากจะเขียนข้อความนั้นในอัญประกาศ เช่น

“คำเรียกขวัญภาค ใช้เรียกขวัญของลูกแก้วเพื่อให้ลูกแก้วมีขวัญอยู่กับตัวจะได้มีความสุขตามปกติ เนื้อความของการเรียกขวัญอาจยาวบ้างสั้นบ้างสุดแต่หมอขวัญ เช่น

“ขำมัดมือเบื่องค์ขวัญเจ้าจุงมาหา

ขำมัดมือปางขาวขวัญนายจุงมาใกล้

ขวัญหูขวัญตาขวัญตั้งคมดอกไม้

ขวัญหัตถาบาทใต้เอहिจุงมาหา”.....”

ตัวอย่างข้อความนี้เป็นการตัดคำเรียกขวัญมา ก็ต้องใช้ภาษาถิ่นซึ่งโดยหลักถือว่าเป็นภาษาถิ่นไม่เป็นภาษาแบบแผน เป็นเพียงภาษาปาก แต่ในกรณีเช่นนี้เราถือว่า นำภาษาถิ่นมาใช้กับภาษาระดับอื่น ๆ ได้

ลองพิจารณาตัวอย่างเพิ่มเติม ดังนี้

“วันหนึ่งไอ้หนุ่มผิวขาวเป็นหยวก เป็นคนเมืองเหนือแต่ทำทางอยู่ไกลเวียงไชยอยู่ พวกเพื่อน ๆ คนบ้านเดียวกันแนะนำให้มีสมัครงานเป็นโอเปอเรเตอร์แทรกเตอร์ ขำพเจ้านั่งอยู่ร้านกาแฟเห็นบ่าวนี้ล่อแต่ภาษาคำเมืองตลอด ไม่ว่าจะสั่งข้าวแกง น้ำแข็งหรืออะไรหมอกก็ว่าเป็นภาษาพายัพไม่เกรงใจใคร เข้าใจว่าจะพูดภาษากลางไม่ถนัดเสียด้วยซ้ำไป

ได้เวลาสัมภาษณ์และทดสอบ หมอเข้าไปยกมือไหว้ก่อนเป็นอันดับแรก แล้วยื่นใบรับรองว่าผ่านงานมาแล้ว ไอ้เผือกถามด้วยภาษากลางสำเนียงสุพรรณบุรี.....

“ขับริตเป็นแน่หรือเรา”

“ก้า” (ครับ)

“ก้าแก้อะไรวะ พูดภาษากลางกับฉันซึ่งจะได้รู้เรื่อง”

“อู๋บัจจังก้า” ไอ้บ่าวตอบฉะฉาน หมายถึงพูดไม่เก่งหรือกวนายเอ๊ย

“อู๋ก็ไม่จ้างซีวะ” ไอ้เผือกส่ายหน้าหยอก.....”¹

จากข้อความที่สองนี้เป็นการใช้ภาษาถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับตัวละครซึ่งจะได้กล่าวในข้อที่ 2 ดังนี้

2. กรณีที่ต้องการความสมจริงในข้อเขียน เพื่อให้สอดคล้องกับบุคลิกของตัวละคร หรือถูกต้องตามเหตุการณ์ บางครั้งก็ให้สอดคล้องกับลักษณะข้อเขียน ตัวอย่างเช่น

1. บุญยั ภูพาน “ภาษาวิบัติ” ต่วย'ตูน มีนาคม 2524 หน้า 224-225

“แม่! แม่โวย! นี่โรงเรียนมากินเหล้ากันตั้งแต่เที่ยง”

“เขาอาจไม่ใช่นักเรียน” ผมทักท้วง

“แต่เมาหลับคาโต๊ะตั้งที่ชั่วโมงแล้วก็ไม่รู้ มันน่าอาย”

“ก็เมาเดินไม่ไหวนี่หว่า”

เพื่อนผมยังบ่นอีกหลายประโยค

“ถ้ามันเงยหน้าขึ้นมาแล้วกลายเป็นลูกกูหรือลูกมึง มึงจะทำยังไง”

ผมยิ้มให้” กูก็ต้องคิดว่าจะเตะมันหรือยกมือไหว้มัน”

เขาหัวเราะพียงนำสยดสยอง¹

บางครั้งตัวละครเป็นผู้ที่พูดภาษาถิ่นก็ใช้ภาษาถิ่นตามภาษาที่ตัวละครใช้ เช่น

“.....ถ้าลองไปถามคุณยายชาวใต้ซึ่งเดินทางมาเยี่ยมลูกหลานที่เมืองกรุงว่ายายมาจากไหน คุณยายก็จะตอบฉาดฉานว่า

“ยายมาแต่ปากใต้แลลูกเหอ”²

คำภาษาปากบางคำเป็นคำไม่สุภาพเมื่ออยู่โดด ๆ หรือถ้าใช้ไม่ถูกกาลเทศะ บุคคล และชนิดของข้อเขียน แต่ถ้าใช้ได้เหมาะสมลงตัวก็จะเกิดความสมจริง สนุกสนาน และช่วยให้เกิด อรรถรสได้ดี การที่จะใช้เมื่อไร อย่างไร เพียงไร นั้นไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องใช้วิจารณญาณเอาเอง

ลองพิจารณาคำภาษาปากเปรียบเทียบกับคำภาษาระดับอื่น ๆ เพิ่มเติมดังนี้

ภาษาปาก	ภาษาแบบแผน
งก	โลภ
เก๊ก , เต๊ะ	วางท่า
ยั่ว	โกรธ
เซย	ไม่ทันสมัย
โดดเรียน, โดดร่ม	ขาดเรียน, ไม่เข้าเรียน
แบะท่า	ให้ท่า
ไม่สน	ไม่สนใจ
หมา	สุนัข
เก๊กชิม	เคี้ยวโตก
ซัลโว	ยิง

1. 'รงค์ วงษ์สวรรค์ “สวรรค์ปลายศตวรรษ” แกงเส้นักบู้ 22.00 น.และเรื่องสั้น กรุงเทพฯการพิมพ์ หน้า 84-88

2. อัครา บุญทิพย์ “ผ่าซ้าตาย” ต่วย'ตูน ส.ค.24 หน้า 105

ภาษาปาก	ภาษากึ่งแบบแผน	ภาษาแบบแผน
แก มึง เอ็ง ลื้อ ยู ตัว	ฉัน	ผม กระผม ดิฉัน ข้าพเจ้า
ข้า กู ตู ข้า ช้อย อ้าว ไอ เค้า	เธอ	คุณ
โมงเช้า	เจ็ดโมงเช้า	เจ็ดนาฬิกา
หมา เจี้ยะ ยัด อ้า แดก	กิน รับประทาน	รับประทาน
จวก, ดวด (เหล่า)	กินเหล่า	ดื่มสุรา
ยัวะ	โมโห	โกรธ
หนัง	—	ภาพยนตร์
อื้อซ่า เป็นต้น	เยอะเยอะ	มาก, มากมาย
ค่อยยังชั่วแล้ว	—	ทุเลาขึ้นแล้ว อาการดีขึ้นแล้ว
กบาล	หัว	ศีรษะ
เซ็ง	—	เบื่อหน่าย
เจ้ง	—	เสียหาย ขาดทุน
เง้ง	—	ฉงน (งง ผสมกับความ ฉงน หรือผิดหวังนิด ๆ เบื่อหน่ายหน่อย ๆ)

เป็นต้น

สรุปว่า เราใช้คำทั้ง 3 ระดับในภาษาเขียนแต่ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม ลงตัว ซึ่งก็มีหลักในการพิจารณาเลือกใช้ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาให้เหมาะสมกับประเภทของเรื่อง ถ้าเป็นตำราหนังสือราชการ บทความทางวิชาการก็ใช้ภาษาแบบแผน ข้อเขียนประเภทสารคดี บทความวิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ฯลฯ มักนิยมใช้ภาษากึ่งแบบแผน และข้อเขียนห้สคดี นวนิยาย เรื่องสั้นบางประเภทนิยมใช้ภาษาปากเพื่อความมีชีวิตชีวาสมจริง
2. พิจารณาให้เหมาะสมกับบุคคลผู้รับสาร ว่าผู้รับสารอยู่ในฐานะใด สนิทสนมกับผู้สื่อสารถึงขนาดใช้ภาษาปากได้หรือไม่ บางครั้งภาษาปากก็ยังมีหลายคำ มีน้ำหนักความสุภาพหยาบคายไม่เท่ากันอีก ผู้เขียนก็ต้องพยายามใช้ดุลยพินิจในการเลือกระดับของภาษาให้เหมาะกับบุคคลผู้รับสาร

3. พิจารณาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ และความแพร่หลายของข้อเขียน บางครั้งกับบุคคลคนเดียวกัน เมื่อเป็นจดหมายส่วนตัวจากเพื่อนถึงเพื่อนใช้ภาษาอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเพื่อนนั้นเป็นผู้อำนวยการกอง และเราจะเขียนติดต่อกันในเรื่องราชการ เราก็ต้องใช้ภาษาระดับหนึ่งต่างจากเดิม คือ จดหมายที่เขียนส่วนตัวอาจใช้ภาษาปาก ภาษาถึงแบบแผน แต่ถ้าเป็นจดหมายราชการก็ต้องใช้ภาษาแบบแผน
- ดังนั้น ผู้เขียนก็พอจะเลือกใช้ระดับภาษาให้เหมาะสมถูกต้องได้ไม่ยากเกินไปนัก

ศักดิ์ของคำ

ศักดิ์ของคำนี้ บางทีสัมพันธ์กับเรื่องระดับของคำด้วยคล้ายกันจนบางทีแยกกันลำบาก แต่โดยแท้จริง ศักดิ์ของคำนั้นก็คือฐานะของคำ ความสง่างาม ความศักดิ์สิทธิ์ ความมีศักดิ์ศรีในถ้อยคำ คำบางคำมีความสง่างาม ไพเราะสูงส่ง บางคำมีความหมายเหมือนกัน เป็นคำสุภาพเหมือนกัน แต่ความสง่างามไพเราะสูงส่งด้อยกว่า และในเรื่องศักดิ์ของคำนี้ เรามักเห็นว่า คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต มักมีศักดิ์ของคำสง่างามกว่าคำไทยเรา ตัวอย่างเช่น

ในรัตติกาลนี้ ดวงดาราระยับประจุกแสงจากอัญมณีนารวมกัน กับ
ในคืนนี้ดวงดาราระยับราวกับแสงจากเพชรพลอยต่าง ๆ รวมกัน

จะเห็นว่าในประโยคที่ 2 ก็มีความสุภาพไพเราะ แต่ความสง่างามในภาษาถ้อยคำที่เหลือน้อยกว่าในประโยคแรก

ลองพิจารณาตัวอย่างเพิ่มเติม เช่น จากเรื่องवासिष्ठी ของเสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป ใช้ศักดิ์ของคำสง่างามมาก ดังนี้

“ขณะพระองค์เสด็จมาใกล้เบญจคีรีนคร คือราชคฤห์ เป็นเวลาจวนจะสิ้นทิวาวาร แดดในยามเย็นกำลังอ่อนลงสู่สมัยใกล้วิกาล ทอแสงแผ่ซ่านไปยังสาส์นเกษตร แลละลิ่วเห็นเป็นทางสว่างไปทั่วประเทศสุดสายตา ดูประหนึ่งมีหัตถ์ทิพย์มาปกแผ่อำนวยสวัสดิ์”

เรื่องศักดิ์ของคำนี้ นักศึกษา หรือผู้เขียนจะต้องเลือกใช้ให้ศักดิ์ของคำเสมอกัน ถ้าไม่เสมอกัน ก็จะเกิดความลักลั่นกัน เช่น

บุรุษพึงให้เกียรติแก่หญิง

ควรใช้ว่า

บุรุษพึงให้เกียรติแก่สตรี

ก็จะได้รับความเหมาะสม ลงตัว และเกิดความงดงามในภาษามากยิ่งขึ้น

หลักการใช้คำ

1. หลักการใช้คำควรคำนึงถึงการเรียงลำดับคำ หรือพยางค์ให้ถูกต้อง เพราะคำในภาษาไทย ถ้าสับคำ หรือ สับพยางค์กัน ความหมายของคำก็จะเปลี่ยนไปได้ ทั้งนี้อาจต้องคำนึงถึงในเวลาพิสูจน์อักษรด้วย ตัวอย่างเช่น

ดีใจ	—	ใจดี
เสียใจ	—	ใจเสีย
ถูกเลี้ยง	—	เลี้ยงถูก
เบาใจ	—	ใจเบา
ใจแข็ง	—	แข็งใจ
หักหลัง	—	หลังหัก
นอนกิน	—	กินนอน
หักคอ	—	คอหัก
รู้แพ้ (รู้ชนะ)	—	แพ้รู้

เป็นต้น

คำเหล่านี้ถ้าสับคำ หรือสับพยางค์กัน ก็จะมี ความหมายเปลี่ยนไปทันที บางคำเป็นส่วนที่ต้องทำความเข้าใจให้ต้องแท้

2. หลักการใช้คำประการที่สองนี้ คือ การคำนึงถึงหน้าที่ของคำ คำแต่ละชนิด เช่น คำนาม คำกริยา คำสรรพนาม บุพบท สันธาน วิเศษณ์ ฯลฯ มีหน้าที่อย่างไร จะใช้คำใดเมื่อใด อยู่ตรงส่วนใดในประโยค เช่น

เรียนรู้ในโรงเรียนยังน้อยกว่าเรียนรู้ในการครองชีวิตที่ได้จากภายนอกโรงเรียน
คำว่า เรียนรู้ ในที่นี้ควรทำให้เป็นคำนาม เป็นการเรียนรู้ จะสมบูรณ์กว่า
การใช้ลักษณนามก็เป็นสิ่งที่ผู้เขียนควรระมัดระวังอย่างหนึ่ง เช่น
แหวนอันนี้สวยดีนะ ควรใช้ให้ถูกว่า แหวนวงนี้สวยดีนะ
ขอกระดาษเขียนจดหมายชิ้นหนึ่งค่ะ ควรใช้ให้ถูกว่า ขอกระดาษเขียนจดหมาย
แผ่นหนึ่งค่ะ

ฯลฯ

การใช้คำสันธานผิด เช่น

เมื่อข้าพเจ้าเข้ามาเรียนรามคำแหง ข้าพเจ้าเสียใจมากและต่อมาข้าพเจ้าก็หายเสียใจ และกลับภูมิใจที่ได้มาเรียนที่นี่

ประโยคนี้ควรแก้ไขเป็น

เมื่อข้าพเจ้าเข้ามาเรียนรามคำแหง ข้าพเจ้าเสียใจมากแต่ต่อมาข้าพเจ้าก็หายเสียใจ และกลับภูมิใจที่ได้มาเรียนที่นี่

การใช้คำบุพบทผิด เช่น

ดวงอาทิตย์ให้ความอบอุ่นกับมวลมนุษย์โดยทั่วกัน

บุพบทในประโยคนี้ควรใช้ แก่ จึงจะถูกต้องดังนี้

ดวงอาทิตย์ให้ความอบอุ่นแก่มวลมนุษย์โดยทั่วกัน

การใช้คำต่างหมวดหมู่ แม้จะเป็นชนิดของคำเหมือนกันก็ไม่เหมาะสม เช่น

วิชาคำนวณ และ วิชาวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่ฉันชอบมาก

ควรแก้เป็น

วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่ฉันชอบมาก
เป็นต้น

3. การใช้คำควรคำนึงถึงความหมายของคำ ความหมายตรงความโดยนัย ความหมายของคำที่ใกล้เคียงกัน ต้องใช้ให้ถูกต้อง เข้าใจง่าย เหมาะกับเรื่องและบุคคล เช่น

ห้องนี้คละคลุ้งไปด้วยน้ำหอมที่เธอชอบใช้

คำว่าคละคลุ้ง ใช้กับกลิ่นที่ไม่หอม เช่น กลิ่นเหม็น กลิ่นคาว ไม่ใช่คำว่าคละคลุ้งกับกลิ่นหอม

เขาพยายามกีดขวางเธอทุกวิถีทางไม่ให้เธอหนีออกจากบ้าน

คำว่ากีดขวาง เป็นคำที่มีความหมายว่า ขวาง เกะกะ ใช้กับสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น รถคันนี้จอดกีดขวางการจราจร แต่บุคคลไม่ใช่กีดขวาง ใช้คำว่า ชัดขวาง แก้เสียใหม่ เป็น

เขาพยายามชัดขวางเธอทุกวิถีทางไม่ให้เธอหนีออกจากบ้าน

การใช้คำให้เหมาะกับบุคคล เช่น สาส์นจากอธิการบดีถึงนักศึกษา ขึ้นต้นว่า

เพื่อนนักศึกษาที่รักยิ่งทั้งหลาย

หรือ พ่อเขียนจดหมายถึงลูกขึ้นต้นว่า

เรียนลูกรักของพ่อ

เช่นนี้ใช้คำไม่เหมาะกับบุคคล ต้องแก้ไขเสียใหม่ ในประโยคแรกตัดคำว่า เพื่อนออก ในประโยคที่สองก็อาจตัดคำว่าเรียนออกแล้วใส่ชื่อลูกลงไปแทน เช่น แดงลูกรักของพ่อ ดังนี้จะเหมาะสมกว่า

เป็นต้น

4. ควรใช้คำภาษาไทย และเป็นภาษาที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ไม่ใช่ภาษาที่ตายแล้ว ในการเขียนควรคำนึงถึงภาษาที่ใช้ ควรใช้ภาษาที่ใช้อยู่ทั่วไป ไม่ใช่ภาษาที่ไม่มีใช้ในปัจจุบัน เช่น ภาษาที่ใช้สมัยสุโขทัย ใช้ลักษณะนามเป็นดวง กับนามหลาย ๆ ประเภท ซึ่งปัจจุบันก็จำกัดใช้ดวงให้แคบลง เราก็ไม่ควรใช้ลักษณะนามดวงในการใช้ที่กว้างอย่างในสมัยสุโขทัย หรือ ภาษาที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เอง บางอย่างก็ตายไปแล้ว เราก็ไม่ควรนำมาเขียนในข้อเขียนปัจจุบัน ยกเว้นว่าเป็นการถ่ายทอดข้อความ (Quote) มาเช่น

“.....ด้วยลัทธิที่ถือกันว่า มีกรรมกินน้ามนต์แล้วลูกตกมีหนามาก อีกนัยหนึ่งที่เพื่อกันไปว่า เป็นน้ำล้างศีลตราวุธจะเข้าไปบาดลูกบาดเต้า หรือเป็นลูกของท่านไม่ต้องถือน้ำ ดูอุบ ๆ อิบ ๆ กันอยู่อย่างไร ไม่เข้าใจชดอยู่ในเป็นถ้าเวลาถือน้ำใครมีกรรมก็ได้ถือน้ำโดยมากจนคนนอกวังพลอยถือน้ำด้วยก็มีชุม.....การที่ถือว่าเป็นลูกเป็นเต้าของท่านไม่ต้องถือน้ำนั้นก็เป็นอย่างชันขาบเขอะชะเหลวละไป”¹

อีกตัวอย่างว่า

“.....ครั้นเวลาบ้าย จึงได้ตั้งกระบวนแห่เดินแห่คเชนทร์ควสนาน ก็อย่างสระสนานนั้นเอง เป็นแต่ย่อเตี้ย ๆ ลงพอสมควร.....”²

เราไม่ควรใช้ภาษาที่ตายแล้ว หรือภาษาที่มีความหมายในสมัยหนึ่ง อย่างหนึ่ง สมัยปัจจุบันกินความต่างไป เช่น ย่อเตี้ย ๆ ย่อสั้น ๆ หรือ ย่อน้อยลง ปัจจุบันเตี้ยมีความหมายแคบลง เหลือเพียงความหมายสั้น และใช้กับความสูง เช่น คนนี้เตี้ยจิ่ง หรือ บ้านนี้เตี้ยเกินไปกลัวจะถูกน้ำท่วม ฯลฯ

5. ไม่ควรใช้คำภาษาต่างประเทศ ถ้าไม่จำเป็น ถ้าไม่จำเป็นขยายความได้ว่าถ้ามีคำไทยใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมและเรารับรู้ร่วมกันอยู่แล้วก็ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษเขียนลงในข้อเขียนนั้นโดยไม่จำเป็น เช่น

¹ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชพิธีสิบสองเดือน ผ่านฟ้าพิทยฯ หน้า 282-283

² ลต. หน้า 234.

“ฉันไปพักที่โฮเต็ล เมื่อเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วก็รีบออกจากห้องพัก พบแมนเนเจอร์ทำทางภูมิฐาน.....”

คำว่า โฮเต็ล ควรใช้ว่า โรงแรม และ แมนเนเจอร์ ควรใช้ว่า ผู้จัดการ เป็นต้น

6. การใช้คำควรคำนึงถึงศักดิ์ และระดับของคำ ให้ถูกต้องและมีศักดิ์ และระดับอยู่ในแนวเดียวกัน ดังกล่าวแล้ว ขอให้ดูคำอธิบายข้างต้น
ในเรื่องคำจะขอกล่าวไว้แต่เพียงนี้

ความรู้เรื่องประโยค

คำนิยามของประโยค

ประโยค คือ ความสัมพันธ์ของกลุ่มคำ ที่มีใจความครบบริบูรณ์¹ มีภาคประธานและภาคแสดง แต่ภาคใดภาคหนึ่งอาจจะเป็นเพียงความนัยโดยไม่ต้องเขียนก็ได้ ภาคประธานของประโยคคือ คำหรือกลุ่มคำที่แสดงถึงสิ่งซึ่งถูกกล่าวถึงหรือบรรยายถึง ภาคแสดงของประโยคคือ กลุ่มคำที่อ้างถึงบางส่วนซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคประธาน²

จากคำนิยามนี้แสดงว่า ประโยคอาจจะไม่จำเป็นต้องมีภาคประธาน และภาคแสดงครบทั้ง 2 ภาคก็ได้ ก็สามารถสื่อความหมายได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับการแบ่งประเภทของประโยคเป็น 2 ประเภทคือ ประโยคเริ่ม และ ประโยคไม่เริ่ม ซึ่งจะกล่าวถึงในเรื่อง ประเภทของประโยค ต่อไป

ประเภทของประโยค

ประโยคอาจแบ่งประเภทตามเกณฑ์ต่าง ๆ กันได้หลายแบบ

เกณฑ์ที่ 1 แบ่งประโยคเป็น 2 ชนิด โดยอาศัยความหมายของประโยค และสถานการณ์ที่ใช้ประโยคนั้น ๆ เป็นหลัก³ ได้แก่

1. ประโยคเริ่ม
2. ประโยคไม่เริ่ม

ในการแบ่งประโยคตามความหมายและสถานการณ์นี้ มักเป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียนที่มีลักษณะเป็นบทสนทนา ซึ่งประโยคไม่เริ่ม⁴ อาจมีเพียงภาคประธาน หรือภาคแสดงเท่านั้น

- เช่น
1. ประสิทธิ์ ภาพยนตร์กลอน การเขียนภาคปฏิบัติ ไทยวัฒนาพานิช หน้า 80
 2. สิทธา พินิจภูวคัล และคณะ การเขียน โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง หน้า 31.
 3. วิจินตน์ ภาณุพงศ์ โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง หน้า 13.
 4. ประโยคเริ่ม คือประโยคซึ่งเราใช้เริ่มต้นบทสนทนาเมื่อพูดแล้วจะฟังเข้าใจความหมายได้ทันทีไม่ต้องอาศัยคำพูดมาก่อน ส่วนประโยคไม่เริ่มต้องใช้เป็นประโยคตามหรือต้องมีสถานการณ์ประกอบ เช่น กำลังทำขนมอยู่คนมาชิมแล้วพูดว่า “หวานไป” เช่นนี้จึงใช้ได้

- ก ประโยคเริ่ม วันนี้ไปดูหนังเรื่อง รักต้องสู้ กันไหม
- ข ประโยคไม่เริ่ม ไม่ไป มีธุระ
- ก ประโยคไม่เริ่ม น่าเสียดาย ฉันไม่ไปดีกว่า คุณคนเดียวไม่สนุก

จากลักษณะนี้จะเน้นประโยคที่สื่อความหมายเป็นหลัก

เกณฑ์ที่ 2 แบ่งประโยคเป็น 4 ชนิด คือ เอกรรตประโยค อเนกรรตประโยค
สังกรประโยค ประโยคผสม โดยพิจารณาลักษณะโครงสร้างของประโยคเป็นหลัก

1. ประโยคเอกรรตประโยค (simple sentence) เป็นประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน อาจ
เป็นประโยคบอกเล่า ปฏิเสธ คำถาม ชักชวนก็ได้ ประโยคชนิดนี้มีภาคประธาน 1 ภาคแสดง 1
หรือ 2 เป็นเพียงคำ หรือ กลุ่มคำ 2 หน่วยรวมกันก็ได้ความหมายสมบูรณ์ เช่น

- แดงตายแล้ว
- คุณหิวหรือยังคะ
- ฉันยังไม่หิว
- คุณไปเที่ยวบ้านฉันไหม

ฯลฯ

2. ประโยคอเนกรรตประโยค (compound sentence) คือประโยคเอกรรตประโยค
ตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไปรวมกันเป็นความหนึ่งซึ่งมีสันธานเชื่อม เพื่อสร้าง

- 2.1 ความสอดคล้อง คล้อยตาม ใช้สันธาน และ, ฉะนั้น.....ก็ ฉะนั้น
- 2.2 ความขัดแย้ง ใช้สันธาน แต่
- 2.3 ความเป็นเหตุเป็นผล ใช้สันธาน เพราะ, จึง
- 2.4 การให้เลือก ใช้สันธาน หรือ, ถ้า.....ก็

ตัวอย่าง

- อธิบดีเดินทางไปราชการที่เชียงใหม่และลำปาง 3 วัน
- ลูกชายอยากไปสวนสน แต่ลูกสาวอยากไปเขาใหญ่
- เขาหย่าร้างกันเพราะต่างฝ่ายต่างถือภิกษุ
- ถ้าคุณไม่ไปโรงพยาบาลคุณก็ต้องไปคลินิก

ฯลฯ

3. ประโยคสังกรประโยค (complex sentence) เป็นลักษณะประโยคที่ประกอบด้วย ประโยค หลัก (मुख्यประโยค) และประโยคขยาย (อนุประโยค) เช่น

ฉันจะไม่ลืมคำที่คุณพูดวันนี้เลย
เด็กที่ขาดความรักจะหงอยเหงาเศร้าซึม

จากตัวอย่าง

ประโยคแรก ฉันจะไม่ลืมคำ เป็นประโยคหลัก ที่คุณพูดวันนี้เลย เป็นประโยคเสริม หรือขยายประโยคหลัก

ประโยคสอง เด็กจะหงอยเหงาเศร้าซึม เป็นประโยคหลัก ที่ขาดความรักเป็นประโยคเสริมหรือขยายประโยคหลัก

4. ประโยคผสม เป็นประโยคที่นำประโยคหลาย ๆ ชนิดมาผสมกัน โดยปกติการเขียน ผู้เขียนมักใช้ประโยคผสม คือ มีประโยคเอกรรพประโยค ซึ่งเป็นประโยคสั้นบ้าง มีอนุประโยค ประโยคและสังกรประโยค ซึ่งเป็นประโยคยาวบ้าง ผสมปะปนกันไป ทำให้ซับซ้อนขึ้น เช่น

“ตามที่นักประวัติศาสตร์หลายท่านกล่าวว่า มโนห์ราเป็นศิลปินที่แพร่หลายมาจากชาว ในสมัยศรีวิชัยซึ่งนักประวัติศาสตร์พวกหนึ่งเชื่อกันว่ามีนครหลวงตั้งอยู่ที่ปาเลมปัง เกาะสุมาตรา และปกครองมาถึงหัวเมืองปักษ์ใต้ คือไชยา นครศรีธรรมราช พัทลุง มโนห์ราคงจะแพร่หลาย มาในไทยสมัยนี้ คือราว พ.ศ.1200 เศษ เพราะเชื่อกันว่าชาวเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม ทุกชนิดในสมัยศรีวิชัย แต่เมื่อเราได้พิจารณาจากบทไหว้ครูของมโนห์ราทุกโรงแล้ว ล้วนยืนยัน ว่ามีต้นกำเนิดที่เมืองพัทลุงอย่างแน่นอน มิได้มาจากชาวหรืออินโดนีเซียแต่ประการใดไม่”¹

โครงสร้างของประโยค

“ในภาษาไทยตำแหน่งและลำดับของคำเป็นข้อสำคัญที่สุด”².....“เพราะลำดับแห่ง คำเป็นเครื่องแสดงวจี.....”³

โครงสร้างพื้นฐานของประโยคควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. ปรีชา นุ่นสุข “ขุนอุปถัมภ์นรากร : ดวงประทีปแห่งนาฏศิลป์ ปริญญาจารย์แห่งโนห์ราของภาคใต้ ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 1 ฉบับที่ 11 หน้า 24-25, 2523
2. พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ วิทยาวรรณกรรม แพร่พิทยา หน้า 123
3. ลด หน้า 702.

ส่วนประธาน และส่วนแสดง ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำถามและ
ประโยคบังคับ หรือขอร้อง ก็ย่อมประกอบด้วยส่วนประธาน และส่วนแสดง เป็นหลักแต่อาจจะ
มีข้อปลีกย่อยแตกต่างกันไป ซึ่งจะขอกล่าวโดยสรุปดังนี้

1. โครงสร้างประโยคบอกเล่า พิจารณาตามหลักภาษา มิได้พิจารณาเป็นประโยคเริ่ม
ประโยคไม่เริ่ม ตามแนวภาษาศาสตร์ ดังนี้

1.1 ประธาน + กริยา (ที่เป็นนอกรกรรมกริยา) เช่น

ฝน + ตก

เด็ก + ร้องไห้

สุนัข + ตาย

1.2 ประธาน + กริยา + กรรม (กรณีที่เป็นสกรรมกริยา) เช่น

ครู + ตี + นักเรียน

เรา + รับประทาน + อาหาร

ฯลฯ

1.3 ประธาน + ส่วนขยายประธาน + กริยา + ส่วนขยายกริยา เช่น

สุนัข + ตัวโต + เहां + เสียงดัง

สุนัข + ตัวเล็ก + วิ่ง + เร็ว

แมว + ผอม + กิน + จู

ฯลฯ

1.4 ประธาน + ส่วนขยายประธาน + กริยา + กริยา + กรรม + ส่วนขยายกรรม +
ส่วนขยายกริยา เช่น

คนบดี + คณະมนุชยศาสตร์ + มอบ + วุฒิบัตร์ + แก่คณะครู + ที่เข้าอบรม
+ ในตอนบ่ายวันนี้

ภรรยา + ตี + คือเอาใจ + สามี + ของตน + อย่าง

เต็มใจ

ฯลฯ

ในประโยคต่าง ๆ นี้ บางทีก็เรียงลำดับคำสับที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป

เช่น

ฉันไปซื้อของที่ตลาดบางกะปิวันนี้
วันนี้ฉันไปซื้อของที่ตลาดบางกะปิ

หรือ บางทีก็มีส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้างไม่ครบแต่สื่อความหมายได้ และเปลี่ยนตำแหน่งได้ เช่น

มีของขายมากมายที่ตลาดนัดสนามหลวง
ที่ตลาดนัดสนามหลวงมีของขายมากมาย
วลา

2. โครงสร้างประโยคปฏิเสธ

ประโยคปฏิเสธใช้คำ “ไม่” แสดงปฏิเสธ ซึ่งใส่ไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ กัน เช่น

2.1 ตำแหน่ง ไม่ อยู่หน้ากริยาหลัก เช่น

ฉันไม่ไปโรงเรียน
เขาไม่มีความผิด

2.2 ตำแหน่ง ไม่ อยู่หน้ากริยาช่วย เช่น

ฉันจะไม่อยู่ในกรอบของสังคม
เขาจะไม่ทำตามคำแนะนำของใคร
พ่อยังไม่มา

วลา

3. โครงสร้างประโยคคำถาม

ประโยคคำถามมักมีคำที่บ่งบอกคำถามแสดงอยู่ เช่น อะไร ที่ไหน อย่างไร ใคร ทำไม หรือ ไหม หรือไม่ วลา ซึ่งจะอยู่ในตำแหน่งท้ายประโยคบ้าง ต้นประโยคบ้าง เช่น

ใครจะไปเกี่ยวกับฉันบ้าง
ทำไมแดงไม่ไปโรงเรียน
คุณวางหนังสือไว้ที่ไหน

คุณจะไปลพบุรีเมื่อไร
เขาออกไปทำงานแล้วหรือ

วลา

บางครั้งประโยคคำถามก็เป็นลักษณะให้เลือก เช่น
คุณจะไปหรือคุณจะไม่ไป

4. โครงสร้างประโยคบังคับ หรือ ขอร้อง

ประโยคบังคับหรือขอร้อง มักจะละประธาน ซึ่งเป็นบุรุษที่สองไว้เป็นส่วนใหญ่ ถ้า
เป็นประโยคบังคับ แสดงการห้าม มักใช้คำว่า “อย่า” เช่น

อย่าออกไปเล่นนอกบ้านนะ
อย่าส่งเสียงดังในห้องเรียน

วลา

บางครั้งใช้คำว่าห้าม เช่น

ห้ามเดินลัดสนาม
ห้ามสูบบุหรี่

วลา

ประโยคคำสั่งและประโยคขอร้องนี้ บางครั้งใช้คำว่า **สิ** **เสีย** **นะ** **เถอะ** **เถอะ** **น่า** **เถิด**
วลา ไว้ท้ายประโยค ก็ได้ เช่น

กินเสียสิ
ไปนอนเถอะ

วลา

บางครั้งอาจใช้คำว่า **จง** บังการสั่ง เช่น

จงประพฤติตนให้ดี
จงวงกลมรอบข้อที่คำตอบถูกต้อง

วลา

ประโยคขอร้องมักมีคำว่า **โปรด** **กรุณา** **ช่วย**, **วาน** วลา ไว้หน้าประโยค เช่น

กรุณารักษาความสงบ
โปรดเก็บบัตรไว้ให้ตรวจ
ช่วยถือหนังสือให้หน่อย

วลา

หลักการผูกประโยค

ความสำคัญของการผูกประโยคอยู่ที่การลำดับคำ ประโยคโดยทั่วไปจะลำดับคำ
ดังนี้

ประธาน + ส่วนขยายประธาน + กริยา + กรรม + ส่วนขยายกรรม +
ส่วนขยายกริยา

แต่บางกรณีจะไม่เป็นไปตามโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว เนื่องจากว่าต้องการเน้นนำ
หน้าของคำใดคำหนึ่งที่มีใช่เป็นประธานก็นำคำนั้น ๆ มาไว้ข้างต้นก็ได้ เช่น

เพื่อนร่วมชาติของข้าพเจ้าทั้งหลายจึงตื่นเถิด

ไฟไหม้ตลาดประตุน้ำ

ที่ร้อยเอ็ดมีการหาเสียงกันคึกคักมาก

หลักในการผูกประโยคโดยทั่วไปมีดังนี้

1. ฐานนำหน้าของคำมักอยู่ต้นประโยค หรือท้ายประโยค เช่น

ผู้ที่สอบได้เกรด G วิชาการเขียน คือ วิภา และ สมชาย

วิภา และ สมชาย สอบได้เกรด G วิชาการเขียน

วิชาการเขียน วิภา และ สมชาย สอบได้เกรด G

สามประโยคนี้อธิบายความหมายเท่ากัน หรือเหมือนกันแต่เน้นคำต่างกัน ประโยคแรก
เน้นว่า ผู้ที่สอบได้เกรด G วิชาการเขียนคือใคร ส่วนประโยคที่สองเน้นว่า วิภาและสมชายสอบ
ได้เกรด G วิชาอะไร ส่วนประโยคที่สาม เน้นว่า วิชาการเขียน วิภา และสมชายสอบได้เกรด
อะไร เป็นต้น

2. ส่วนขยาย ให้ใช้หลักแห่งความใกล้ชิด¹ (Proximity) ข้อความใดที่เกี่ยวข้องกันต้อง
อยู่ใกล้ชิดกัน ส่วนขยายต้องอยู่ชิดกับคำที่ถูกขยาย ถ้าส่วนขยายอยู่ห่างไกลจากคำที่ถูกขยาย จะ
ทำให้สื่อความหมายไม่ชัดเจน เช่น

แก๊สธรรมชาติอาจใช้กับรถยนต์ทุกชนิดที่ขุดจากอ่าวไทยได้

ที่ขุดจากอ่าวไทยได้ เป็นส่วนขยาย แก๊สธรรมชาติ จึงควรไว้ต่อจากแก๊สธรรมชาติ
ถ้าไว้ต่อจากรถยนต์ทุกชนิดจะทำให้สื่อความหมายผิดไป ทำให้ผู้อ่านคิดว่า ขุดรถยนต์จากอ่าวไทย
มิใช่ขุดแก๊ส

¹ ทวีศักดิ์ ญาณประทีป การเขียนสารคดี, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง หน้า 55.